

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ

**XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

**Полтава
ПУЕТ
2026**

УДК 341.9(477):37
Т65

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі ЗАБОРОНЕНО

Редакційна колегія:

Г. В. Лаврик, д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі;

О. О. Кульчій, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі.

Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні:
Т65 освітній вимір : матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 5 червня 2026 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2026. – ____ с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. мовою.

ISBN 978-966-184-483-3

У збірнику містяться матеріали наукових праць учених, здобувачів вищої освіти, присвячені розвитку приватного права в Україні в загальнотеоретичному, галузевому (цивільстичному) та педагогічному вимірах цього процесу, взаємодії приватного та публічного права, публічно-приватному партнерству.

Розраховано на здобувачів вищої освіти, аспірантів, науково-педагогічних працівників, науковців, публічних службовців і фахівців гуманітарного профілю.

УДК 341.9(477):37

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори та наукові керівники.

ISBN 978-966-184-483-3

© Полтавський університет
економіки і торгівлі, 2026

Уманець К. А.

Проблемні питання правового регулювання договорів найму та позички у цивільному праві України **Ошибка! Закладка не определена.**

Федорінова Є. С.

Цивільно-правові гарантії захисту прав дитини при її усиновленні **Ошибка! Закладка не определена.**97

Чубенко А. Д.

Проблеми поновлення строку для прийняття спадщини **Ошибка! Закладка не определена.**

Чубенко А. Д.

Відшкодування моральної шкоди у цивільному праві України **Ошибка! Закладка не определена.**

Шарапанівська Р. В.

Особливості правової природи спадкового договору 211

Ятло Д. В.

Цивільно-правова відповідальність за порушення зобов'язань **Ошибка! Закладка не определена.**

СЕКЦІЯ 3.

ВЗАЄМОДІЯ ТА ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ ПРИВАТНОГО

ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Козюра І. В., Стрюк А. М.

Стратегічне планування на місцевому рівні як інструмент розвитку громад **Ошибка! Закладка не определена.**

Шаульська Г. М.

Реформування системи публічного управління **Ошибка! Закладка не определена.**

Голець В. В.

Роль публічного права та міжнародних стандартів у націєтворенні в Україні **Ошибка! Закладка не определена.**

Могиль О. О., Вельган О. О.

Баланс публічних та приватних інтересів у податковому праві: концептуальні засади та механізми гармонізації **Ошибка! Закладка не определена.**

Могиль В. О., Родченко Л. М.

Приватне та публічне право як парні юридичні категорії: теоретико-правовий аналіз **Ошибка! Закладка не определена.**

Петренко Г. О., Іськова О. О.

Оскарження рішень органів фінансового контролю розпорядниками бюджетних коштів: практичні аспекти **Ошибка! Закладка не определена.**

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 11.05.2026).

6. Мироненко І. В. Колізійне регулювання міжнародних комерційних договорів в Україні: сучасні підходи та перспективи розвитку. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. Вип. 4. С. 142–151.
7. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23 лютого 2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20> (дата звернення: 11.05.2026).
8. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). Official Journal of the European Union. L 199. 31.07.2007. P. 40–49. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007R0864> (дата звернення: 11.05.2026).

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Шарапанівська Руслана Василівна,

здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Право»,

Науковий керівник: Церковна О. В., канд. юрид. наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін,

Одеський державний університет внутрішніх справ

Сучасний розвиток цивільного законодавства України супроводжується поступовим розширенням диспозитивних засад регулювання приватноправових відносин, що особливо помітно у сфері спадкового права. Одним із проявів такої тенденції стало закріплення у Цивільному кодексі України конструкції спадкового договору, який є відносно новим правовим інститутом для національної правової системи. Його поява зумовлена необхідністю забезпечення більш гнучких

механізмів розпорядження майном на випадок смерті особи та посилення договірних засад у спадкових правовідносинах.

Правова природа спадкового договору є складною та багатоаспектною, що обумовлює наявність численних наукових дискусій щодо його місця у системі цивільно-правових інститутів. Відповідно до положень Цивільного кодексу України, за спадковим договором одна сторона – набувач – зобов’язується виконувати визначені розпорядження другої сторони – відчужувача, а після смерті останнього набуває право власності на його майно. Таким чином, спадковий договір поєднує у собі елементи договірної та спадкового правового регулювання, що і визначає його особливу юридичну природу.

Однією з основних особливостей спадкового договору є його подвійний характер. З одного боку, він є цивільно-правовим договором, оскільки виникає на підставі узгодженого волевиявлення сторін, передбачає взаємні права та обов’язки, а також регулюється загальними положеннями договірної права. З іншого боку, правові наслідки такого договору безпосередньо пов’язані зі смертю відчужувача, що наближує його до інституту спадкування. Саме ця обставина зумовлює дискусійність питання щодо належності спадкового договору до сфери зобов’язального чи спадкового права [8, с. 111].

На відміну від заповіту, який є одностороннім правочином, спадковий договір має двосторонній характер. Для його укладення необхідне взаємне волевиявлення сторін, а набувач ще за життя відчужувача набуває певних обов’язків, пов’язаних із виконанням визначених договором дій [2, с. 33]. Це можуть бути як майнові, так і немайнові обов’язки, зокрема утримання відчужувача, догляд за ним, забезпечення лікування, виконання певних дій після смерті тощо. Таким чином, спадковий договір виконує не лише розпорядчу, а й соціально-забезпечувальну функцію.

Особливістю спадкового договору є також те, що майно, визначене у договорі, не входить до складу спадщини після смерті відчужувача. Це означає, що до таких правовідносин не застосовуються загальні правила спадкування за законом чи за заповітом. Відповідно, набувач отримує право власності не як спадкоємець, а як сторона цивільно-правового договору. Саме ця риса принципово відрізняє спадковий договір від спадкових правовідносин у класичному розумінні.

Разом із тим правова конструкція спадкового договору породжує низку проблемних питань теоретичного та

практичного характеру. Однією з основних проблем є невизначеність галузевої належності спадкового договору. У науковій літературі висловлюються різні підходи щодо його правової природи. Одні науковці розглядають спадковий договір як різновид цивільно-правового договору з елементами спадкового правонаступництва, інші – як самостійний інститут спадкового права. Така неоднозначність обумовлена тим, що правові наслідки договору виникають після смерті відчужувача, що є характерною ознакою саме спадкових правовідносин.

Проблемним залишається і питання співвідношення спадкового договору з правом на обов'язкову частку у спадщині. Оскільки майно, охоплене спадковим договором, формально не входить до складу спадщини, особи, які відповідно до закону мають право на обов'язкову частку, можуть бути фактично позбавлені можливості реалізувати свої спадкові права. У зв'язку з цим у науковій літературі неодноразово наголошується на необхідності законодавчого врегулювання механізмів захисту інтересів таких осіб.

Ще одним дискусійним питанням є співвідношення спадкового договору та договору довічного утримання. На практиці ці правові конструкції часто мають схожий зміст, оскільки передбачають виконання набувачем певних обов'язків щодо утримання або догляду за відчужувачем. Водночас між ними існують принципові відмінності [6, с. 39]. За договором довічного утримання право власності переходить до набувача одразу після укладення договору, тоді як за спадковим договором – лише після смерті відчужувача. Проте недостатня чіткість законодавчих критеріїв розмежування цих інститутів нерідко призводить до помилок у правозастосуванні та виникнення судових спорів.

Складним є також питання правового режиму майна, яке є предметом спадкового договору. З одного боку, відчужувач залишається власником такого майна до моменту смерті, а з іншого – його право розпорядження певною мірою обмежується умовами договору. Це породжує дискусії щодо можливості відчуження такого майна третім особам, передачі його в заставу або включення до інших цивільно-правових правочинів.

Спадковий договір, хоча й має численні переваги, містить і ризики. Зокрема через незворотність його умов після підписання. Заповідач може зіткнутися з ситуацією, коли зміна обставин унеможливує коригування договору, що призводить до небажаних наслідків, наприклад, при погіршенні відносин зі

спадкоємцем або появи нових претендентів на спадщину [3, с. 177].

Окрему проблему становить можливість оскарження спадкового договору після смерті відчужувача. На практиці нерідко виникають спори щодо дійсності договору, добровільності волевиявлення сторін, психічного стану відчужувача під час укладення договору, а також належного виконання набувачем своїх обов'язків. Особливої складності такі справи набувають у зв'язку з тим, що основний учасник правовідносин – відчужувач – вже помер і не може надати пояснення щодо обставин укладення договору.

Суттєві проблеми виникають і у зв'язку з виконанням спадкового договору в умовах воєнного стану [1, с. 127]. Вимушене переміщення осіб, втрата документів, обмеження доступу до нотаріальних послуг та державних реєстрів можуть істотно ускладнювати належне оформлення та реалізацію прав сторін. Крім того, у випадку загибелі набувача або відчужувача внаслідок бойових дій можуть виникати складні питання щодо подальшої долі договору та переходу прав на майно.

Важливим проблемним аспектом є також недостатня сформованість єдиної судової практики щодо спадкових договорів. Відсутність чітких правових позицій у деяких категоріях спорів призводить до неоднакового застосування норм законодавства судами різних інстанцій, що негативно впливає на принцип правової визначеності.

Отже, спадковий договір є складним комплексним правовим інститутом, який поєднує елементи договірної та спадкової права. Його правова природа характеризується особливим механізмом переходу майна, фідучіарним характером відносин між сторонами та специфічними юридичними наслідками. Водночас сучасна практика застосування спадкового договору свідчить про наявність значної кількості проблемних аспектів, що потребують подальшого наукового дослідження та вдосконалення законодавчого регулювання з метою забезпечення належного захисту прав учасників таких правовідносин.

Список використаних джерел

1. Коваленко С. О. Актуальні питання виконання спадкового договору в умовах воєнного стану. *Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни* : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд.

- 2025 р.) [Електронне видання]. Одеса, 2025. С. 125–128. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32314>
2. Кочина О. С., Москаленко А.О. Правове регулювання спадкових договорів в Україні: проблемні аспекти та перспективи подальшого вдосконалення. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 4. С. 32–36. <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2024-89-32-36>
 3. Краснобриж Б. О. Переваги та ризики спадкового договору. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 16 трав. 2025 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України. Вінниця : ХНУВС, 2025. С. 176–179.
 4. Кухарев О. Є. Методологічні засади сучасного спадкового права України. *Нове українське право*. 2025. Вип. 4. С. 67–76.
 5. Михайлів М. О. Правове регулювання відносин спадкування в міжнародному приватному праві : монографія; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 519 с.
 6. Павлова В. Г. Спадковий договір та договір довічного утримання (догляду) в цивільному праві України . *Часопис цивілістики*. 2022. Випуск 47. С. 38–43. <https://doi.org/10.32782/chc.v047.2022.6>
 7. Труфанова Ю., Яценко Х. Спадковий договір: гармонізація з правом Європейського Союзу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 2 (30). С. 115–120.
 8. Харитонов Є., Харитонova О. Спадковий договір крізь призму судової практики. *Юридичний вісник*. 2024. № 5. С. 109–120. URL: <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2024.13>.